

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Lauri Kokkila

Poliisin tiedonsaantioikeus
terveystietoihin sosiaali- ja terveydenhuol-
lon rekistereistä – Lainsäädännön nykytila

Liiketalous
2025

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Lauri Kokkila
Opinnäytetyön nimi	Poliisin tiedonsaantioikeus terveystietoihin sosiaali- ja terveydenhuollon rekistereistä – Lainsäädännön nykytila
Vuosi	2025
Kieli	suomi
Sivumäärä	42
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin poliisiviranomaisen tiedonsaantioikeutta terveystietoihin. Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia ajantasainen selvitys lainsäädännön nykytilasta ja oikeuskäytännöstä poliisin tiedonsaantioikeudesta terveystietoihin sosiaali- ja terveydenhuollon rekistereistä, jotka ovat välttämättömiä ja tarpeellisia tietyissä tapauksissa tehokkaiden ja oikeasuhtaisten tutkintatoimien kohdentamiseksi.

Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelma on rajattu poliisiviranomaista koskevaan tiedonsaantioikeuteen kansalaisen terveystietojen osalta ja selvitetään, mitkä säännökset vaikeuttavat terveystietojen käsittelyä ja tiedonvaihtoa niiden osalta poliisitutkinnassa. Tutkimusmenetelmänä käytetään oikeusdogmaattista laadullista tutkimusta. Metodina käytetään tekstianalyysia. Kirjallisuus, lain esityöt, oikeuskäytäntö, tieteelliset julkaisut sekä ajantasainen lainsäädäntö muodostavat työlle teoreettisen viitekehyksen.

Tutkimustulosten perusteella poliisia koskevaa tietosuojan sääntelyä Suomessa on kansallisella tasolla runsaasti. Tutkimuksessa selvisi, että vaikka terveystietojen tiedoksisaantia on rajoitettu Euroopan unionin tasolla, poliisia koskeva kansallisen tason erityissääntely antaa tapauskohtaisesti oikeudet terveystietojen käsittelyyn.

ABSTRACT

Author	Lauri Kokkila
Title	Police's Access to Health Information from Social and Healthcare Registers – Current Legal Status
Language	Finnish
Pages	42
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

This thesis examined the Finnish police's right to access to the health information. The purpose of this thesis was to create a topical analysis of the current state of legislation and legal practice regarding the police's right to obtain and exchange, both essential and necessary, health information from social and healthcare registers in certain cases to ensure the effective and proportionate targeting of investigation methods.

This thesis focuses on examining the legal provisions governing the handling of health information and access on information, particularly concerning police authorities. The research method employed is a qualitative legal study by using text analysis. Thesis materials included literature, legislative texts, case law, scientific publications, and current legislation, which form the basis for the theoretical framework.

Based on the research findings, there is extensive national-level data protection regulation concerning the police in Finland. The study revealed that while access to health data is restricted on the European Union level, specific regulations in a national level concerning the police grant case-by-case rights to process health data.

Keywords   data protection, legislation, person registers, public health service, right to access to information

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimusongelma ja tutkimuksen rajaus.....	7
1.2	Tutkimusmenetelmät ja metodit.....	8
1.3	Tutkimuksen rakenne.....	9
2	TERVEYSTIEDOT JA TIETOSUOJA.....	10
2.1	Henkilötiedon määritelmä ja yksityisyyden suoja	10
2.2	Terveystiedot henkilötietoina ja käsittelyn periaatteet	11
2.3	Rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän oikeudet ja vastuut.....	13
2.4	Terveydenhuollon asiakkaan tietosuojaja.....	15
3	POLIISIVIRANOMAISEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY.....	18
3.1	Poliisilaki ja poliisin henkilötietolaki.....	18
3.2	Rikoslain ja esitutkintalain säännökset.....	20
3.3	Tiedonhallintalain ja pakkokeinolain säännökset.....	21
3.4	Poliisin ja terveydenhuollon välinen viranomaisyhteistyö.....	21
4	POLIISIVIRANOMAISEN TIEDONSAANTIOIKEUS TERVEYSTIETOIHIN.....	23
4.1	Poliisin tiedonsaantioikeus ja sen sääntely.....	23
4.2	Terveydenhuollon ja poliisin välinen tiedonvaihto.....	24
4.3	Suostumus ja viranomaisluovutus.....	26
4.4	Tiedonsaanti poikkeustilanteissa.....	26
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUPOHDINTA.....	28
5.1	Tutkimustulokset.....	28
5.2	Jatkotutkimusehdotukset.....	32
5.3	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	32
5.4	Pohdinta.....	35

LÄHTEET	37
---------------	----

1 JOHDANTO

Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR, engl. General Data Protection Regulation) 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä ei niiden luonteen vuoksi saa lähtökohtaisesti käsitellä lainkaan viranomaisen toiminnassa. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat muun muassa henkilön geneettiset tiedot, jotka voidaan analysoida henkilön DNA- tai RNA-näytteestä, myös biometriset sormenjälkitiedot sekä fyysistä tai psyykkistä terveyttä koskevat tiedot. (Krakau & Haapalehto, 2020; A 2016/679, artikla 9)

Erityisten henkilötietoryhmien käsittely viranomaisen toiminnassa on sallittua vain, jos peruste niiden käsittelylle täyttyy. Käsittely on mahdollista lähtökohtaisesti rekisteröidyn suostumuksella tai silloin, kun rekisteröity on saattanut itse kyseiset tiedot julkisiksi. Terveystietojen palveluntarjoajan käsitellessä toiminnassaan rekisteröidyn terveystietoja, tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta myöskään silloin, kun käsittely on tarpeen tärkeän yleisen edun kannalta lainsäädännön näkökulmasta. Myös tieteellinen tai historiallinen tutkimus sekä tilastointi voivat olla käsittelytehtäviä, joissa terveystietoja voi olla mahdollista käsitellä. (Krakau & Haapalehto, 2020; A 2016/679, artikla 9; L 1050/2018 6 §).

Tässä työssä tutkitaan poliisiviranomaisen tiedonsaantioikeutta terveystietojen osalta, jotka ovat arkaluontoisia henkilötietoja, ja jotka luetaan yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluviksi. (Tiura-Virta & Kurvinen, 2023, 727). Tarkastelen aihetta yleisen tietosuoja-asetuksen, voimassa olevan lainsäädännön, oikeuskirjallisuuden sekä oikeuskäytännön näkökulmasta. Tavoitteena on terveystietojen erityisluonteen vuoksi etsiä vastauksia siihen, kuinka paljon nykyisellään tietosuoja-lainsäädäntö sekä poliisiviranomaista koskeva erityissäätely rajoittaa poliisin viranomaistyötä tehtävissä, joissa on välttämätöntä käsitellä henkilön terveystietoja ja toisaalta tavoitteena on löytää vastaus siihen, kuinka laajat toimivaltuudet rajoittava lainsäädäntö sallii poliisiviranomaiselle käsitellä henkilötietoja.

1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen rajaus

Tutkimuksellani haen vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaista poliisin toimintaa rajoittavaa lainsäädäntöä Suomessa on kansallisella tasolla koskien pääsyä henkilön terveystietoihin?
2. Kuinka laajat toimivaltuudet voimassa oleva lainsäädäntö antaa poliisiviranomaiselle saada tietoon henkilön terveystietoja?

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää poliisiviranomaista koskevan lainsäädännön osalta rajoitteet terveystietojen käsittelylle poliisin tutkintatoimissa huomioiden myös yleinen tietosuojalainsäädäntö ja sen periaatteet. Tavoitteena on luoda ajankohtainen tilannekatsaus poliisia koskevaan sääntelyyn terveys- ja potilastietojen tiedoksisaannista ja liikkuvuudesta. Aihe on ajankohtainen, sillä poliisin tiedonsaantioikeus on ollut yhteiskunnallisesti merkittävässä oikeudellisessa tarkastelussa vuosien 2024–2025 aikana. Edellä mainittuun voidaan nostaa konkreettisenä esimerkkinä Korkeimman oikeuden ratkaisun tapauksessa KHO: 2024:80 sekä tapauksessa KHO: 2025:11. Aiemmassa tapauksessa punnittiin kadonneen henkilön yksityisyyden suoja suhteutettuna erittäin painavaan sekä tärkeään yleiseen etuun, kun taas jälkimmäisessä arvioitavana oli rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden tiedoksisaannin oikeellisuus. (KHO: 2024:80; KHO: 2025:11)

Edellä mainituissa tapauksissa on syntynyt eturistiriitaa voimassa olevan lainsäädäntöön suhteutettuna. Erityisesti arvioinnin kohteena on ollut se tosiasia, voiko painava yleinen etu olla niin merkittävä, että sen merkitys ylittää painavan yksityisen edun. Poliisilain 4 luvun 2 §:n 1 momentti luo tulkinnan varaa sille, milloin poliisi voi saada tietoja salassapitosäännösten ennalta estämättä. Tapauksissa on myös ollut arvioissa eräät oikeudenkäymiskaaren säännökset. (L 872/2011, 4:2 §; KHO 2024:80; KHO 2025:11)

Sisäministeriössä on meneillään merkittävä poliisiviranomaisen tiedonvaihtoa ja tiedonsaantioikeutta koskeva hanke. Sisäministeriön hankkeen (SM046:00/2023) tavoitteena on valmistella lainsäädäntömuutokset hallituksen esitykseksi koskien poliisilain 4 ja 7 luvun säännöksiä poliisin tiedonsaantioikeudesta ja vaitiolovelvollisuudesta sekä poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun säännöksiä tiedonsaanti- ja tiedonvaihto-oikeuden osalta muiden viranomaistahojen välillä. Hankkeessa tarkastellaan myös lakia julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (jäljempänä tiedonhallintalaki). Sisäministeriön hanke toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteita tietosuojalainsäädännön norminpurkua silmällä pitäen. (Vahva ja välittävä Suomi, 2023, 112; Oikeusministeriö 2024:25, 8)

1.2 Tutkimusmenetelmä ja metodit

Lainsäädäntömuutosten ollessa toistaiseksi työn alla, käsittelen aihetta voimassa olevan lainsäädännön näkökulmasta. Hyödynnän työssä myös tähän mennessä julkaistuja tieteellisiä tutkimuksia ja artikkeleita, kirjallisuutta sekä oikeuskäytäntöä.

Työ toteutetaan oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena. Oikeusdogmatiikka on tutkimusala, jonka kohteena on oikeus normikoostumana. Keskeisimpänä tehtävänä oikeusdogmatiikassa on tuottaa viranomaisille ja tuomioistuimelle suosituksia lain soveltamisesta. Voimassa olevan oikeuden sisältöä selvitetään tulkinallisilla menetelmin sen tiedon avulla, mikä on saatavilla oikeuslähteistä. Lainoppi voidaan määritellä hyväksi ja perustelluksi argumentaation tieteenksi, koska se tutkii oikeuden sääntöjenmukaisuutta eli tutkimustuloksia ei voida todentaa empiiristen havaintojen perusteella. Lainopillinen tutkimus käsitetään prosessinomaiseksi siten, että tutkijan toiminta ja ajattelutapa on linjassa viranomaisen tai tuomioistuimen metodien kanssa. Tämän takia tutkijalla katsotaan olevan sisäinen näkökulma oikeuteen. Lainopillisessa tutkimuksessa siis analysoidaan voimassa olevaa oikeutta sellaisena, kuin sen katsotaan olevan voimassa tarkasteluajankohdassa jossain tietyssä oikeusyhteisössä. (Rautiainen, Kostainen, Kurki, Soininen, Määttä 2023)

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Työssä käsitellään kvalitatiivisen tutkimuksen puitteissa aihetta niin kokonaisvaltaisesti, kuin se on mahdollista empiirisen tutkimuksen puitteissa erilaisia aineistoja hyödyntäen. Tämän opinnäytetyön tutkimusmetodina käytetään tekstianalyysia eli sisällönerittelyä, sillä työssä tutkitaan eri oikeudellisten lähteiden, oikeusnormien sekä kirjallisuuden ja tieteellisen tutkimuksen puitteissa lainsäädännön muutostarpeita kohdistuen poliisin tiedonsaantioikeuteen. (Alasuutari 2019; Tuomi & Sarajärvi, 2018)

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu johdannosta, kolmesta teoriaosuuden muodostavasta luvusta sekä johtopäätöksistä ja tutkimustuloksista. Johdannossa esitellään tutkimuksen tavoitteet, taustat, tutkimusongelmat sekä tutkimusmenetelmät ja -menetelmät. Johdantoa seuraa teoriaosuus (luku 2), jossa syvennyttään terveystietoon käsitteenä sekä siihen liittyviin asiointiloihin. Ensimmäistä teoriaosuutta seuraa toinen teoriaosuus (luku 3), jossa käsitellään poliisiviranomaiseen kohdistuvaa lainsäädäntöä.

Toisen teoriaosuuden jälkeen siirrytään kolmanteen teoriaosuuteen (luku 4), jossa keskitytään poliisiviranomaisen tiedonsaantioikeuteen koskien terveystietoja käytännön tasolla. Tätä seuraa viimeinen teoriaosuus (luku 5), jossa käydään läpi tutkimustuloksia sekä johtopäätöksiä ja lopuksi luvussa pohditaan tutkimusta kokonaisuudessaan. Teorialuvut perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön, lain esitöihin, tieteelliseen tutkimusaineistoon, kirjallisuuteen, oikeuskirjallisuuteen ja oikeuskäytäntöön.

2 TERVEYSTIEDOT JA TIETOSUOJA

Opinnäytetyön luvussa 2 käsitellään terveystietoa käsitteenä, mitä se tarkoittaa ja mitä asiointiloja terveystietoihin liittyy. Luvussa käsitellään hyviä tiedonhallinnan periaatteita, rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn eli potilaan asemaa ja tietosuojaa. Näkökulmana toimii toukokuussa 2018 voimaan tullut EU:n yleinen tietosuojasetus (GDPR) sekä Suomen kansallisen tason lainsäädäntö yksityisyyden suojasta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan oikeuksista ja tietosuojasta.

2.1 Henkilötiedon määritelmä ja yksityisyyden suoja

Henkilötiedon määritelmän täyttää mikä tahansa tieto, joka voidaan mutkattomasti liittää tiettyyn ihmiseen. Henkilötiedoksi katsotaan muun muassa henkilön nimi, puhelinnumero, osoitetiedot ja henkilötunnus. Henkilötiedoksi määritellyn tiedon ei tarvitse olla missään rekisterissä, vaan kaikki digitaalisessa muodossa olevat henkilötiedot ovat asetuksen piirissä. Henkilötietojen suoja on perus- ja ihmis-oikeus, joka on turvattu niin Suomen kuin Euroopan unionin lainsäädännössä. (Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018; Krakau & Haapalehto, 2020).

Suomen perustuslain 10 §: n mukaan jokaisen kotirauha, kunnia ja yksityiselämä ovat turvattuja. Luottamuksellisen viestin, kuten kirjeen salaisuus on loukkaamaton. Varsinaisesta henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin erillislainsäädännöllä. Vaikka kyseinen perustuslain pykälä antaa ymmärtää, että henkilötietojen suoja jäsentyy yhdeksi yksityiselämän suojan osa-alueeksi, henkilötietojen suojaan sisältyy myös sellaisia tietoja, joita ei voida pitää yksityiselämän suojan alle kuuluvana. Tällainen tieto voi olla esimerkiksi merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa työskentelevän henkilön työpaikka tai työtehtävä. (L 731/1999 10 §; Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018, 6)

Perustuslakivaliokunnan lainsäätäjän tulee turvata henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa tarkasteltuna. (Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018, 6). Euroopan unionin

perusoikeuskirjan 8 artiklan mukaisesti jokaisella on oikeus henkilötietojen suojaan. Perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaisesti jokaisen yksityis- ja perhe-elämä tulee olla turvattu ja niitä tulee kunnioittaa. (EU:n perusoikeuskirja 2012/C 326/02, 1 luvun artikla 7 ja artikla 8). Näin ollen voidaan todeta, että henkilötietojen suoja on asianmukaisesti linjassa Suomen perustuslakiin, joka on kaiken lainsäädännön ja julkisen vallan käytön pohja. (Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018; Oikeusministeriö n.d.)

2.2 Terveystiedot henkilötietoina ja käsittelyn periaatteet

Henkilötietojen käsittelyn keskeisimmät periaatteet ovat lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys. (Hanninen, Laine, Rantala, Rusi, Varhela 2017, 48). Henkilötietojen käsittelyn tulee lähtökohtaisesti perustua johonkin oikeudelliseen perusteeseen, kuten suostumukseen, sopimukseen tai lakisääteiseen veloitteeseen. Myös yleinen etu ja julkisen vallan käyttö sekä rekisterinpitäjän oikeutettu etu ovat huomattavia perusteita, jotka voivat luoda edellytyksiä henkilötietojen käsittelylle siinä määrin, kuin tilanteen kannalta on tarpeen. Käsittelyn tulee olla läpinäkyvää, jolloin edellytyksenä on, että rekisteröityä tiedotetaan selkeästi siitä, miten ja miksi hänen tietojansa rekisterinpitäjä käsittelee. (Hanninen, Laine, Rantala, Rusi, Varhela 2017, 29–32)

Terveystiedot luokitellaan yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin. Artiklan 4 kohdan 15 määritelmän mukaan terveystiedoilla tarkoitetaan luonnollisen henkilön fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyviä henkilötietoja, kuten tietoja terveyspalveluiden tarjoamisesta, jotka voidaan yhdistää johonkin tiettyyn henkilöön. (A 2016/679, artiklan 4 kohta 15). Terveystietoja tulee niiden luonteen ja määrittelyn vuoksi suojella erityisen tarkasti, sillä terveystietojen väärinkäyttö voi aiheuttaa merkittäviä riskejä luonnollisen henkilön perusoikeuksille ja -vapauksille. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d.). Erityisesti luonnollisen henkilön perustuslaillinen yksityisyyden suoja voi vaarantua, mikäli tapahtuu tietovuoto terveystietojen osalta. (L 731/1999 10 §; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d.)

Yleisen tietosuojasetuksen (GDPR) artiklan 9 kohta 2 asettaa erityisten henkilötietoryhmien käsittelylle erityisiä ehtoja, joihin myös terveystiedot lukeutuvat. Käsittely on artiklan 9 kohdan 1 mukaisen pääsäännön mukaan kielletty ilman laillista perustetta. Poikkeuksen muodostavat kohdassa 2 mainitut rekisteröidyn antama nimenomainen suostumus häntä koskevien arkaluontoisten tietojen käsittelylle tai tilanne, jossa käsittely katsotaan tarpeelliseksi rekisterinpitäjän tai rekisteröidyn velvoitteiden ja erityisten oikeuksien noudattamiseksi muun muassa sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun alalla. Myös niitä henkilötietoja, jotka rekisteröity on saattanut julkiseksi, voidaan käsitellä pääsäännöstä poiketen sekä tilanteessa, jossa käsittely on tarpeen tuomioistuimen lainkäyttötehtävissä oikeusvapaan laatimiseksi, estämiseksi tai puolustamiseksi. (A 2016/679, artikla 9 kohdat 2 a-f)

Myös tilanne, jossa pyritään suojaamaan painavaa ja erittäin tärkeää yleistä etua unionin jäsenvaltiossa, katsotaan poikkeavaksi kohdan 1 pääsäännöstä. Tärkeää on kuitenkin noudattaa keskeisiltä osin tietosuojan lainsäädäntöä sekä mitoittaa toimenpiteet niin, että ne ovat oikeasuhtaisia ja puolustettavia tavoiteltavaan päämäärään nähden, eikä niistä aiheudu rekisteröidylle tarpeetonta haittaa. (A 2016/679, artikla 9 kohta 2 g)

Kansallinen lainsäädäntö Suomessa täydentää yleistä tietosuojasetusta luonnollista henkilöä koskevien terveystietojen osalta tietosuojalain avulla, jossa säädetään 6 §: ssä kohdassa 4 terveydenhuollon palveluntarjoajan oikeudesta rekisteröidyn välttämättömiin terveyttä koskeviin tietoihin rekisteröidylle tarjottavan terveydenhuollon ja kuntoutustoiminnan osalta. Edellä mainittuun lainkohtaan ei sovelleta yleisen tietosuojasetuksen (A 2016/679) artiklan 9 kohtaa 1. (L 1050/2018 6 §). Potilastietojen salassapidosta ja käsittelystä sekä potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (L 703/2023, jäljempänä asiakastietolaki), joka astui voimaan 1. heinäkuuta 2024. Hallituksen esityksen (16/2024, vp) mu-

kaan uudella lailla haluttiin sujuvoittaa luonnollista henkilöä koskevien välttämättömien potilastietojen liikkuvuutta terveydenhuollon palveluntarjoajien välillä, lyhyempien siirtymäaikojen puitteissa. (L 703/2023 1 §; HE 16/2024 vp, 1). Laki on kumonnut suurilta osin säädöksiä asiakkaan tietosuojan osalta, joista säädettiin laissa potilaan asemasta ja oikeuksista muun muassa suostumuksen, tietojen luovutuskiekkon ja viranomaisten tiedonsaannin osalta. (L 785/1992, 2 §: mom. 5, 5 §: mom 3, 9 §: mom. 1–2, 11 §, 12–13 a §, 13 b §: 2 mom., 14 §, kumottu L 703/2023)

2.3 Rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän oikeudet ja vastuut

Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy häntä koskeviin tietoihin, joita rekisterinpitäjällä on hänestä hallussa sekä oikeus saada vahvistus siitä, että häntä koskevia tietoja käsitellään tai ei käsitellä. Mikäli henkilötietoja rekisteröidystä käsitellään, hänellä on oikeus saada tietoon käsittelyn tarkoitukset, kyseessä olevat henkilötietoryhmät, vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät sekä henkilötietojen suunniteltu säilyttämisaika. Rekisteröidyllä on oikeus pyytää häntä koskevien vanhentuneiden tai virheellisten tietojen oikaisemista tai poistamista. Henkilötietoja siirretäessä kolmansiin maihin tai kansainvälisen järjestön hallintaan, rekisteröidyllä on oikeus saada ilmoitus siirtoa koskevasta asianmukaisista suojatoimista, joista säädetään Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen 46 artiklassa. (Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018, 208)

Rekisteröidyn vastuut henkilötietojen käsittelyprosessiin ovat todella paljon pienemmät, joten rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelyn vastuut ja velvollisuudet ovat paljon suuremmissa ja tärkeämmässä roolissa henkilötietojen tietoturvallisen käsittelyn toteuttamisessa. Kun rekisterinpitäjät tai yhteisrekisterinpitäjät päättävät henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta ja keinosta, tulee heidän varmistaa toiminnassaan henkilötietojen suojaus. Tämän takia rekisterinpitäjän tai yhteisrekisterinpitäjien on tehtävä toimenpiteitä henkilötietojen suojaamiseksi ja rekisteröityjen perusoikeuksien käytön mahdollistamiseksi. (European Data Protection Board (EDPB) n.d.)

Rekisteröidyllä on oikeus päästä tutustumaan häntä koskeviin tietoihin sekä tarvittaessa oikeus pyytää niiden oikaisua, mikäli tiedot ovat vanhentuneita tai virheellisiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.). Rekisteröidyn oikeuksista häntä koskeviin potilas- ja terveystietoihin sovelletaan GDPR:ssä eli yleisessä tietosuojasetuksessa artikloissa 15–17 säädettyjä periaatteita, joiden mukaan potilaalla on laajat oikeudet häntä koskeviin tietoihin, oikeus saada ne päivitettyiksi ilman aiheutonta viivytystä sekä oikeus tulla ”unohdetuksi” eli sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalla on oikeus vaatia häntä koskevien tietojen poistamista. (A 2016/679, artikkelit 15–17)

Yleisen tietosuojasetuksen artiklan 18 mukaisesti rekisteröidyllä, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalla, on oikeus häntä koskevien tietojen rajoittamiseen, mikäli rekisterinpitäjän käsittely on lain vastaista. Myös tilanteessa, jossa rekisteröity kiistää häntä koskevien tietojen paikkaansa pitävyyden, käsittelyä tulee rajata rekisterinpitäjän osalta määrääjäksi, kunnes tiedot voidaan oikaista tai todentaa oikeelliseksi. Tilanteessa, jossa rekisteröityä koskevat tiedot ovat vanhentuneet, mutta rekisteröity voi tarvita tietoja laillisen asemansa turvaamiseksi, on tiedot säilytettävä rekisteröidyn pyynnöstä. Myös tilanteessa, jossa rekisteröity on vastustanut häntä koskevien tietojen käsittelyä 21 artiklan 1 kohdan nojalla odottaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet, tulee käsittelyä rajoittaa. (A 2016/679, artikla 18 kohdat a-d)

Suomessa keskeinen toimija sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palveluiden tuottamisessa, johon tallennetaan kansalaisten sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot, tunnetaan nimellä Kanta-palvelut. Kanta-palveluiden peruseriaate on luoda sujuvampaa tiedon liikkuvuutta kansalaisen terveyden ja hyvinvoinnin hoidossa. (Kanta.fi, 2024). Kanta-palvelujen toiminta tietosuojan ja tietoturvan toteuttamisen osalta on perustettu sekä EU:n yleisen tietosuojasetuksen että kansallisen tason lainsäädännön säädöksiin. Rekisteröidyllä on oikeus tutustua hänestä tallennettuihin terveystietoihin sekä oikeus saada tieto siitä, kuka tietoja on käsitellyt ja

oikeus vaatia häntä koskevien virheellisten tietojen oikaisemista. Kansaneläkelaitos eli Kela toimii ensisijaisena linkkinä rekisteröityjen oikeuksien käyttämistä koskevissa pyynnöissä siltä osin kuin kyse on Kelan yhteisrekisterinpitoon kuuluvasta asiasta. Tarvittaessa Kela avustaa rekisteröityä koskevan pyynnön selvittämisessä ja toimii välittäjänä viestin perille saamiseksi oikealle taholle. (Kanta.fi, 2023)

Virheelliset potilas-, resepti- tai asiakastiedot oikaistaan lähimmässä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan yksikössä tai apteekissa, jossa kirjaus on tehty. Vastuu tietojen oikeellisuudesta on aina näillä edellä mainituilla tahoilla. Mikäli rekisteröity ei koe saavansa oikeuksiaan toteutetuksi, voi rekisteröity tehdä valituksen asiasta Tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutettu on Suomen kansallisen tason viranomainen, joka valvoo tietosuojan toteuttamista yksityisellä sekä julkisella sektorilla. Tietosuojavaltuutetun toiminta on täysin riippumatonta tehtävien hoidon ja valtuuksien käytön suhteen. Tietosuojavaltuutettu pyrkii toiminnallaan rekisterinpitäjien toiminnan tukemiseen. Tietosuojavaltuutetun tulee myös huolehtia perus- ja ihmisoikeuksien sekä luonnollisen henkilön vapauksien kunnioittamisesta digitaalisilla sisämarkkinoilla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) asettamien periaatteiden mukaisesti. (Kanta.fi, 2023; Tietosuojavaltuutetun toimiston työjärjestys 2023, 1).

2.4 Terveydenhuollon asiakkaan tietosuoja

Uuden asiakastietolain 1 ja 2 luvun säännösten mukaan asiakastiedot ovat salassa pidettäviä, ja niiden käytölle tulee aina olla lain mukainen peruste. Käsittelyn periaatteet pohjaavat yleiseen tietosuoja-asetukseen (GDPR). Muita periaatteita lain mukaisuuden ohella ovat asiakkaan suostumus, oikeudenmukaisuus, läpinäkyvyys sekä tietojen minimointi, tarkkuus, säilytyksen rajoittaminen ja tietojen eheys sekä luottamuksellisuus. Tarkoitukset, joissa asiakastietoja voidaan käsitellä, voivat olla luonteeltaan sosiaali- ja terveystietojen toteuttamiseen ja järjestämiseen liittyviä. Asiakastietoja käsitellään vain lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi, eikä minkään muun perusteella ja käsittelyä valvoo terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. (L 703/2023 3–8 §)

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä säädetään hyvistä periaatteista terveystietojen jakamiseen ja tallentamiseen sähköisissä järjestelmissä, kuten Kanta-palveluissa. (L 784/2021 1:1 §). Sähköistä käsittelyä koskevan asiakastietolain tavoitteena on korostaa tietojen käytön läpinäkyvyyttä ja tietoturvaa, josta säädetään lain 5 luvun 27–28 §:ssä. Palvelunantajalla ja välittäjällä, kuten terveydenhuollon organisaatiolla tai Kansaneläkelaitoksella, on velvollisuus laatia tietoturvallisuuden ja tietosuojan valvontaan omavalvontasuunnitelma. Organisaation tietosuojasta vastaavalla henkilöllä on velvollisuus toteuttaa omavalvontasuunnitelmaa sekä antaa kirjalliset ohjeet asiakastietojen käsittelystä ja noudatettavista menettelytavoista sekä huolehdittava henkilökunnan riittävästä asiantuntemuksesta ja osaamisesta asiakastietojen käsittelyssä. (L 784/2021 5:27–28 §)

Uusi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietolaki tuli voimaan 1.1.2024. Lain 102 § sisältää määräyksen muun muassa potilastietojen luovuttamisesta hyvinvointisovelluksille asiakastietolain 74 §: n 2 momentin mukaisesti. Henkilö voi antaa tahdonilmauksia sekä hoitaa asiakkuuteensa ja asiakas- ja hyvinvointitietojensa hallinnointiin liittyviä asioita kansalaisen käyttöliittymällä annettuaan suostumuksensa tietojen luovuttamiseen palveluntarjoajalle. Edellä mainitut muutokset tuli toteuttaa tietojärjestelmäpalveluihin 1. joulukuuta 2024 mennessä. (L 703/2023 74 §; L 703/2023 102 §)

Potilasta koskevien tietojen luovuttamisesta kolmannelle osapuolelle säädetään asiakastietolaissa. Lain 8 luvun 49 §: n 1 momentin mukaan potilaan lailliselle edustajalle tai muulle potilaan asemaa edustavalle lähiomaiselle on annettava tarpeelliset terveystiedot potilaan tilasta. Lain kohdan 2 momentin mukaan tajuttomuuden tai muun vastaavan syyn varjolla potilaan laillisella edustajalla on oikeus saada tiedoksi ne potilasta koskevat terveystiedot, jotka voivat muodostaa syyn tajuttomuudelle tai muuhun siihen rinnastettavalle tilalle, ellei potilas näitä nimenomaisesti ole kieltänyt annettavaksi tietoon. (L 703/2023 49 §)

Oikeudenkäymiskaassa säädetään terveydenhuollon ammattihenkilön todistelukiellosta ja salassapitovelvollisuudesta. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä ei ole oikeutta todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta terveystiedosta, josta terveydenhuollon ammattihenkilö on joko asemansa tai muun ammatillisen intressin perusteella saanut tiedon. Kuitenkin tilanne, jossa edellä mainitusta salassapitovelvollisuuden suojasta nauttiva henkilö suostuu todistamaan, katsotaan poikkeuksena edellä mainittuun. (L 4/1731, 17:14 §)

3 POLIISIVIRANOMAISEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Edellisessä luvussa käsittelyssä oli terveystietoihin liittyvät tietosuojaperiaatteet, jota Suomessa toteutetaan julkisella ja yksityisellä sektorilla terveystietojen tietoturvan toteuttamisen osalta. Tässä toisessa teorialuvussa (luku 3) tarkastellaan erityistä sääntelyä, joka koskee poliisin henkilötietojen käsittelyä. Luvussa tutkitaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä viranomaisyhteistyötä, jota poliisi suorittaa muiden viranomaistahojen kanssa.

3.1 Poliisilaki ja poliisin henkilötietolaki

Poliisilaki säättää poliisin asemasta ja toimivaltuuksista yhteiskunnassa. Poliisin keskeisimmät tehtävät ovat oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharjintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviensä piiriin kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. (L 872/2011 1:1 §)

Poliisilain 4 luvun 2 §: n mukaan ”poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu”. (L 872/2011 4:2 §). Poliisilain 7 luku säättää poliisiviranomaisen vaitiolovelvollisuudesta siten, ettei poliisin tiedonanto-oikeutta ole rajoitettu, ellei lain mukainen vaitiolovelvoite tai salassapitosäännökset sitä muutoin ennalta estä. Edellä mainitut estävät seikat kuitenkin kumoutuvat, mikäli kyseessä on yksilön henkeen tai terveyteen tai ympäristöön kohdistuva merkittävä vaara, jolloin salassapitosäännökset ja vaitiolovelvollisuus eivät rajoita poliisin ilmaisun vapautta tietojen antamisen suhteen. (L 872/2011 7:1–2 §). Poliisilaille säädetään

myös poliisin toimivaltuuksista ja tehtävistä tietojen hankkimiseksi tiedustelutoimienpiteiden avulla. (L 872/2011 5a 1 §). Poliisilain 41 § turvaa yksityisyyden suojan määräämällä suoritettavan siviilitiedustelun keskeytettäväksi, mikäli tiedustelun aikana ilmenee tiedoksi hankittavan viestin olevan kielletty katseltavaksi ja kuunneltavaksi. Lain pykälä turvaa näin ollen myös salassapitovelvollisuuden periaatteet. (L 872/2011 5a 41 §)

Poliisin toimintaa henkilötietojen käsittelyssä ohjaa keskeisesti poliisin henkilötietolaki. Henkilötietojen käsittelyssä poliisiviranomaisen tulee noudattaa poliisilain 1 luvussa säädettyjä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vaatimusta, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja tarkoitussidonnaisuuden periaatetta, jonka mukaan sellaisia henkilötietoja ei ole oikeutta kerätä, mitkä eivät ole suoritettavan tehtävän kannalta tarpeellisia. (L 616/2019 2 §). Poliisin henkilötietolain 2 luvun säännökset poliisin oikeutta käsitellä henkilötietoja rikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi. Poliisin henkilötietolain 3 luku säättää poliisin oikeudesta saada tietoja muilta viranomaistahoilta, muun muassa Liikenne- ja viestintävirastolta, esimerkiksi henkilön ajoterveyden valvonnan suorittamiseksi. (L 616/2019 1–15 §: 16–20 §)

GDPR:n eli yleisen tietosuojasetuksen periaatteet koskevat myös viranomaisen toimintaa. Poikkeuksen tekee tähän viranomaisen suorittamat henkilötietojen käsittelytoimet lainvalvontatarkoituksissa, kuten rikosten ennaltaehkäisy, niiden paljastaminen tai niiden tutkintaan tai syyteharkintaan saattaminen. Edellä mainituissa tapauksissa sovelletaan EU:n tietosuojadirektiiviä, joka säättää luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamissa toimissa. Tietosuojadirektiivin kohdan 12 mukaan tilanteissa, joissa ei välttämättä suoriteta rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten eikä yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten, sovelletaan yleistä tietosuojasetusta. (A 2016/680, kohta 12)

Poliisia koskevan henkilötietolain 4 §: n mukaan poliisiviranomainen saa tehtävissään käyttötarkoitussidonnaisuuteen perustuen käsitellä perustason henkilötietoja, kuten henkilön nimet, syntymäaika ja -paikka ja henkilötunnus. (L 616/2019 4 §). Poliisin henkilötietolain 2 luvun 15 § säättää oikeudesta erityisiin henkilötietoryhmiin luokiteltavien henkilötietojen käsittelystä, joihin terveys- ja potilastiedot lukeutuvat. Pykälän ensimmäinen momentti painottaa, että poliisiviranomaisella on oikeus kyseisten henkilötietoryhmien tietojen käsittelyyn virkatehtävissä, mikäli käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. (L 616/2019 15 §)

3.2 Rikoslain ja esitutkintalain säännökset

Rikoslain ja esitutkintalain säännökset eivät sisällä säännöksiä poliisin tiedonvaihdoista muiden viranomaistahojen kanssa. Aiemmin käsittelyssä olleet poliisilain ja poliisin henkilötietolain säännökset käsittelevät poliisin tiedonsaannista henkilötietoihin ja tietojen luovuttamisesta. Esitutkintalaissa viitataan poliisilain säännöksiin todeten, että rikoksen selvittämisen kannalta tarpeellisten tietojen saamiseksi, joko viranomaisilta tai yksityisiltä tahoilta, säädetään poliisilain 4 luvun 2 ja 3 §: ssä. Esitutkintavaiheessa poliisin tiedonsaantioikeudet perustuvat poliisilain säännöksiin. (SM046:00/2023, 1; L 805/2011 11:8 §: L 872/2011 4:2–3 §)

Sisäministeriön hanke koskien poliisin tiedonvaihtoa ja tiedonsaantioikeutta on huomionarvoinen asia. Hankkeen avulla tavoitellaan poliisilain 4 ja 7 luvun sekä poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun säännösten mukauttamista nyky-yhteiskunnan tarpeisiin, jotta poliisin olisi mahdollista salassapitosäännösten ennalta estämättä luovuttaa sujuvammin tietoja muille viranomaisille rikosten ennalta ehkäisemiseksi sekä yhteiskuntarauhan turvaamiseksi. Poliisin on otettava toimintansa huomioon perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Hankkeesta annettiin asettamispäätös syyskuussa 2023, ja sen on tarkoitus valmistua hallituksen esitykseksi keväällä 2026. Hanke hyväksyttiin istuntokauden suunnitelmaan 11.2.2025 ja se on tarkoitus esitellä eduskunnalle viikolla 46/2025. (SM046:00/2023, 1–2; Valtioneuvosto 2023).

3.3 Tiedonhallintalain ja pakkokeinolain säännökset

Tiedonhallintalaki säätelee hallinnon tiedonhallintaa ja asettaa vaatimuksia tietojärjestelmien yhteen toimivuudelle sekä tiedon luovuttamiselle. Tiedonhallintalain säännösten mukaan viranomaisten on toteutettava tietojärjestelmissään vaaditut sähköiset tiedonsiirtotavat, kuten tekniset rajapinnat sekä katseluyhteydet vuoden 2024 alkuun mennessä. Kyseinen velvoite koskee myös poliisia. Tavoitteena on luoda sujuvampaa tiedonvaihtoa eri viranomaistahojen välillä. Tiedonhallintalain ja julkisuuslain säännökset kattavat juridisen linjan tietojen antamistavoista, joten erillisiä teknisiä käyttöyhteyksiä koskevia säännöksiä poliisin tiedonsaantioikeuksien täsmentämiseksi ei välttämättä tarvita. Näin mahdollistetaan poliisilain 4 luvun 2 §: n säännösten riittävyys ilman erillisiä teknisiä määräyksiä. (Edilex 2023)

Pakkokeinolaki säätelee esitutkintaviranomaisten, kuten poliisin oikeudesta käyttää kyseisille viranomaistahoille sallittuja pakkokeinoja rikosten tutkinnassa. Laki suoraan ei käsittele poliisin tiedonsaantia tai tiedonvaihtoa muiden viranomaisten välillä. Lain säännökset kuitenkin epäsuorasti vaikuttavat tiedonsaantiin ja tiedonhankintaan poliisin toiminnassa. Esimerkiksi pakkokeinolain 10 luvun säännökset linjaavat salaisista pakkokeinoista, kuten telekuuntelusta ja teknisestä tarkkailusta. Edellä mainitut menetelmät ovat tarkkaa harkintaa edellyttäviä, usein jopa tuomioistuimen lupaa vaativia keinoja rikoksen tutkinnassa. Pakkokeinoja voidaan käyttää vain, jos niiden käyttöä voidaan pitää puolustettavina suhteessa tavoiteltuun päämäärään ja niiden käytön yhteydessä pystytään turvaamaan luonnollisen henkilön perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen oikeuden loukkauksen tapahtuessa. (L 806/2011 1:2 §: 10:1–66 §)

3.4 Poliisin ja terveydenhuollon välinen viranomaisyhteistyö

Poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön välisestä tiedonvaihdosta säättävät keskeisesti hallintolain sekä julkisuuslain säädökset, myös laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Hallintolain 10 §: n mukaan viranomaiset ovat

velvollisia avustamaan toisiaan ja edistämään yhteistyötä tehtävien hoitamisessa. Julkisuuslain 26 §: n mukaan salassa pidettävän tiedon luovuttaminen toiselle viranomaistaholle on mahdollista vain, jos tiedon antamisesta lailla on nimenomaisesti säädetty tai asianosainen on antanut tiedon luovuttamiseen nimenomaisen suostumuksensa. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä asettaa terveydenhuollossa työskenteleville, kuten hoitajille ja lääkäreille, salassapitovelvollisuuden, joka ennalta estää antamasta luonnollisen henkilön luottamuksellisia tietoja sivulliselle osapuolelle. (L 434/2003 10 §; L 621/1999 26 §; L 559/1994 17 §)

Poliisin tiedonsaanti-intressit ja terveydenhuollon salassapitointressit luovat usein ristiriitatilanteen, jolloin joudutaan punnitsemaan yksityisyyden suojan merkitystä suhteessa yleiseen etuun, kumpi näistä periaatteista on painavampi. Ristiriitatilanteiden selkeyttämiseksi Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut ohjeen terveydenhuollon ja poliisin välisestä tiedonvaihdosta voimassa olevien säännösten nojalla. Ohjeen tavoitteena on selkeyttää tiedonvaihdon käytäntöjä ja varmistaa lainmukainen yhteistyö kunnioittaen perusoikeusintressejä. (Kauppi 2007, 49; STM 2/2020, 2)

4 POLIISIVIRANOMAISEN TIEDONSAANTIOIKEUS TERVEYSTIETOIHIN

Tässä teorialuvussa käsittelemme poliisiviranomaisen tiedonsaantioikeutta ja tiedonvaihto-oikeutta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan välillä osana poliisin suorittamaa tutkintatyötä. (Luku 4). Tämä teoriakappale koostaa jo edellä esitelyjen asiakokonaisuuksien pohjalta poliisiviranomaiseen kohdistuvaa sääntelyä käytännössä.

4.1 Poliisin tiedonsaantioikeuden sääntely

Poliisilain 4 luvun 2 §: n 1 momentti antaa poliisille oikeuden saada viranomaisilta tietoja poliisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi salassapitovelvollisuuden estämättä. Tiedon antamista kuitenkin voidaan rajoittaa ja nimenomaisesti kieltää lainsäädännön avulla, jolloin oikeus tiedonsaantiin ei ole absoluuttinen ja jää tulkinnanvaraiseksi. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §: ssä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöiden todistamiskiellosta arkaluontoisten tietojen osalta ilman asianomaisen suostumusta. Poikkeuksen edellä mainittuun tekee tilanne, jossa syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, jolloin myös tuomioistuin voi velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan salassapitosäännösten estämättä. (L 872/2011 4:2 §; L 4/1731 17:14 §)

Korkein hallinto-oikeus on poikkeuksia lukuun ottamatta ylintä tuomiovaltaa käyttävä tuomioistuin hallinto-oikeudellisissa valitusasioissa. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo alempien viranomaisten lainkäyttöä hallinto-oikeuden alalla. Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan KHO: 2025:11, ettei poliisilla ollut oikeutta saada tiedoksi arkaluonteista terveystietoa, sillä rikos ei ollut yhteiskunnallisesti niin merkittävä, että poliisilla olisi ollut oikeus saada tieto ilman potilaan suostumusta. Poliisi oli tehnyt tietopyynnön HUS-yhtymälle saadakseen tietoon psykiatrisella osastolla hoidettavana olleen potilaan henkilöllisyyden, jonka epäiltiin syy-

listyneen pahoinpitelyrikokseen. Korkein hallinto-oikeus katsoi potilastiedon psykiatrisesta hoitosuhteesta olevan niin arkaluontoinen yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltuna, ettei tällaista yksityisyyden suojan ydinalueelle kuuluvaa tietoa voitu antaa poliisille. Pahoinpitelyrikoksen ei katsottu olevan niin vakava rikos, että sen tutkinnan suorittamiseksi tietopyyntö olisi ollut aiheellinen. (L 74/1918 1 §; KHO: 2025:11)

Toisessa hiljattain tiedoksi annetussa tapauksessa, KHO: 2024:80, Korkein hallinto-oikeus puolestaan katsoi, että poliisi oli ollut oikeutettu tietoon kadonneen henkilön olinpaikasta sairaalassa olosta. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa kysymyksen asettelussa punnittiin yksityiselämän suojan merkitystä suhteessa erittäin painavaan tärkeään yleiseen etuun. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan poliisi oli oikeutettu saamaan tällainen arkaluontoinen terveystieto oikeasuhtaisten etsintätoimien kohdentamiseksi muistisairaahan henkilön löytämiseksi. Olinpaikkatieto palveli enemmän suhteessa painavaa ja erittäin tärkeää yleistä etua. Toisaalta myös tieto suojeli potilaan henkeä ja terveyttä. (KHO: 2024:80)

4.2 Terveystietojen ja poliisin välinen tiedonvaihto

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut yhdessä sisäministeriön, Poliisihallituksen, valtion mielisairaaloiden, Suomen psykiatriayhdistyksen ja Suomen lääkäriliiton kanssa ohjeen vuonna 2020, joka käsittelee poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon välistä tiedonvaihtoa. Ohjeella pyritään täsmentämään voimassa olevien säädösten ja asetusten mukaisesti käytäntöä tilanteissa, joissa voi olla perusteltua luovuttaa terveys- tai potilastietoja poliisiviranomaiselle. Keskeisesti tietojen luovuttaminen poliisille sosiaali- ja terveydenhuollolta voi olla perusteltua, kun kyseessä on:

1. tärkeän yleisen edun suojeleminen
2. yleinen merkittävä vaaratilanne, kuten suuronnettomuus tai
3. terveydenhuollon toimintayksikössä tapahtuneet rikosepäilyt (STM 2/2020, 2–8)

Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistuksessa linjataan sivulla 6 esimerkkitalanteesta, jossa poliisi etsii kadonnutta henkilöä, eikä olinpaikka ole tiedossa. Ohjeen mukaan tällaisessa tilanteessa, jossa poliisi on käynnistämässä etsinnät ja kysyy henkilön olinpaikkaa eli potilastietoa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköstä, poliisilla on oikeus saada tällainen asia tiedoksi oikeasuhtaisten etsintätoimien kohdentamiseksi oikein. Poliisin ja HUS-kuntayhtymän välille syntyi tapauksessa KHO: 2024:80 siitä, oliko poliisilla oikeus saada muistisairaana kadonneen henkilön olinpaikka sairaalassa olostä tiedoksi. Helsingin hallinto-oikeus oli katsonut, ettei poliisilla ole ollut poliisilain 4 luvun 2 §: n nojalla oikeutta saada olinpaikkatietoa sairaalassa olostä tiedoksi, salassapitosäännösten niin estäessä. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että tieto voitiin luovuttaa poliisilain 4 luvun 2 §: n perusteella poliisiviranomaiselle. Lain kohtaa tuki poliisilain 1 luvun 1 §: n 2 momentin linjaus, jonka mukaan poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, mikäli hänen voidaan olettaa kadonneen. (STM 2/2020, 6; KHO: 2024:80; L 872/2011 1:1 §)

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjeessa koskien terveydenhuollon ja poliisin välistä tiedonvaihtoa linjataan sivulla 7 esimerkkitalanteesta, jossa terveydenhuollon toimintayksikössä on tapahtunut aiemmin pahoinpitely tai muu rikos, jossa henkilökunta ei ole kohteena. Ohjeen linjauksen mukaan poliisille ei voida luovuttaa tekijän nimeä tai muita henkilöllisyystietoja, mikäli uhri ei tunnista tai tunne tekijää tai ei halua itse paljastaa tekijän henkilöllisyyttä. Se, mitä tietoja poliisille voidaan luovuttaa, riippuu ohjeen linjauksen mukaan myös rikoksen vakavuudesta. Ratkaisussa KHO: 2025:11 tutkittavana ollut pahoinpitely ei ollut sellainen rikos Korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan, mikä olisi oikeuttanut pahoinpitelystä epäillyn henkilöllisyystietojen luovuttamiseen poliisille edes ilman henkilön suostumusta. Tietojen luovuttaminen olisi ollut vastoin oikeudenkäymiskäärässa tarkoitettua asianomaisen suostumusta ja olisi edelleen ollut todistelukiellon piiriin kuuluva toimenpide. (STM 2/2020, 7; KHO: 2025:11)

4.3 Suostumus ja viranomaisluovutus

Uuden asiakastietolain 3 §: n 1 momentin kohdassa 10 määritellään asiakkaan tahdonilmaisusta eli ”luovutusluvasta”, jonka sallimalla asiakas hyväksyy asiakastietojensa luovuttamisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajien välillä palvelujen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Asiakastietolain mukaan asiakkaalla on myös oikeus peruuttaa suostumus milloin tahansa, sillä luovutuslupa on toistaiseksi voimassa oleva lain 58 §: n 1 momentin mukaan. (L 703/2023, 3 §: 58 §)

Kuitenkin asiakastietolain 62 § ja 63 § linjaavat molemmat poikkeustilanteista, joissa tietojen luovuttaminen ilman asiakkaan suostumusta muodostuu velvollisuudeksi. Kyseisiä tilanteita voivat olla esimerkiksi vakavan uhan torjuminen, joka vaarantaa jonkun hengen ja terveyden tai sellaisen rikoksen selvittäminen, joka on rangaistava rikoslain (L 39/1889) 15 luvun 10 §: n nojalla tai josta säädetty maksimirangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Näissä tilanteissa poliisilain 4 luvun 2 §: ssä tarkoitettu kohta ”salassapitosäännösten estämättä, ellei tietojen luovuttamista ole lailla nimenomaisesti kielletty” ei päde. (L 703/2023 62–63 §; L 872/2011 4:2 §)

4.4 Tiedonsaanti poikkeustilanteessa

Poliisilla on oikeus henkilötietojen tiedoksaantiin niissä rajoissa, kuin käsittely ja tehtävien kiireellisyys sitä vaatii. Henkilötietojen tietopyyntöjä laatiessa käsittelyä varten tulee huomioida yleiset poliisin toimintaa ohjaavat periaatteet, kuten ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen sekä vähimmän haitan- ja suhteellisuusperiaate. (L 872/2011, 2–5 §). Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 julkaisemassa ohje linjaa terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta ja oikeudesta luovuttaa potilasta koskevia salassa pidettäviä tietoja poliisille. (STM 2/2020, 2). Terveydenhuollon ammattihenkilö voi olla velvoitettu luovuttamaan tietoja ilman asianosaisen suostumusta poliisille esimerkiksi tilanteessa, missä asianosaisen henkeen tai terveyteen kohdistuu välitöntä vaaraa tai uhkaa. Oikeus luovuttamiseen tulee aina olla lailla perusteltu. (STM 2/2020, 2–4)

Poliisilain 4 luvun 2 §: n mukaan poliisiviranomaisella on oikeus hankkia tietoja esimerkiksi muilta viranomaistahoilta ja julkisyhteisöiltä. Tiedonsaantioikeuteen muilta viranomaisilta voi vaikuttaa erilaiset poikkeustilanteet, kuten valmiuslain 3 §: ssä määritelty aseellinen hyökkäys Suomeen, vakava uhka valtion alueelliselle koskemattomuudelle, väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva kriittinen uhka tai erityisen vakava suuronnettomuus, joka vaarantaa yhteiskunnan infrastruktuurin. Valmiuslain voimaan astuessa lain 1 § tarkoitetussa tilanteessa, jossa pyritään poikkeusoloissa turvaamaan oikeusjärjestyksen ylläpito, kansallinen turvallisuus sekä ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen, poliisilla tai muulla viranomaistaholla voi valmiuslain 124 §: n mukaan olla oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä valmiuslain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehokkaasti. (L 1552/2011 1 §; 3 §; 124 §). Terveystietojen tiedonsaantioikeudesta säättää ensisijaisesti tartuntatautilain 40 §, jonka mukaan Terveys- ja hyvinvoinnin laitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tartuntatautirekisteristä tietoja tartuntatautien torjuntatyöhön osallistuville viranomaisille, mukaan lukien poliisille torjuntatyöhön kuuluvien välttämättömien tehtävien hoitamiseksi. (L 1227/2016 10 §; 40 §)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA LOPPUPOHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää poliisiviranomaiseen kohdistuvaa erityissääntelyä tilanteissa, joissa poliisi tarvitsee esitutkinnan tai muiden poliisille laissa säädettyjen toimien suorittamiseksi luonnollisen henkilön terveystietoja. Selvityksessä oli, millaista erityissääntelyä kohdistui poliisin oikeuteen saada pääsy henkilön terveystietoihin poliisitutkinnan toimittamiseksi sekä kuinka laajat toimivaltuudet poliisia koskeva erityissääntely antaa terveystietojen käsittelylle poliisin suorittamissa viranomaistehtävissä. Tässä luvussa käsitellään tutkimuksesta saadut tulokset sekä niiden pohjalta tehdyt johtopäätökset. Näiden lisäksi luvussa esitetään jatkotutkimusehdotus. Luvussa pohdintaan myös tutkimuksen eettisyyttä, luotettavuutta ja arvioidaan kokonaisuudessaan kriittisestä näkökulmasta opinnäytetyön prosessia kokonaisuudessaan. Opinnäytetyön päättää pohdinta tutkimuksen teosta.

5.1 Tutkimustulokset

Tutkimusta tehtiin erilaisten oikeudellisten aineistojen pohjalta. Pohjan tutkimukselle antoivat Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut koskien poliisin tiedonsaantioikeutta vuosilta 2024 ja 2025 sekä sisäministeriön tuleva hanke poliisia koskevan tietosuojasääntelyn muuttamiseksi. Pääasiassa lähteet tutkimukselle muodosti voimassa oleva lainsäädäntö sekä niiden pohjalta tehdyt hallituksen esitykset. Lähteitä tukivat tieteellinen kirjallisuus, sisäministeriön linjaukset, tieteelliset julkaisut, viranomaisten verkkojulkaisut sekä oikeuskäytäntö.

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, millaista poliisin toimintaa rajoittavaa lainsäädäntöä Suomessa on kansallisella tasolla koskien pääsyä henkilön terveystietoihin. Kansallisen tason tietosuojalainsäädäntö on suunniteltu yleisen tietosuojasetuksen eli GDPR:n (A 2016/679) pohjalta vastaamaan Suomen oikeusjärjestelmän mukaisia periaatteita. Viranomaisen toimintaa ohjaa tietosuojalain (L 1050/2018) mukaiset periaatteet. Poliisiviranomaisen toimintaa ohjaavat keskeisesti poliisilaki (L 872/2011) ja poliisin henkilötietolaki (L 616/2019).

Oikeuskäytännön osalta tapaukset KHO: 2024:80 ja KHO: 2025:11 käsittelivät poliisin tiedonsaantioikeutta toiselta viranomaiselta kadonneen henkilön olinpaikkatiedon saamiseksi sekä potilaan henkilöllisyyden tietoon saamiseksi pahoinpitelyrikoksen tutkinnassa. Korkein oikeus katsoi tapauksessa KHO: 2024:80, että tieto olinpaikasta, joka tässä tapauksessa oli potilastieto, oli poliisille tarpeellinen tehokkaan etsintätoimen kohdentamiseksi oikein ja toisaalta tärkeä painavan yleisen edun kannalta, myös potilaan terveyden ja hengen kannalta kriittinen. Arvioinnissa Korkein oikeus erityisesti painotti julkisuuslain ja poliisilain säädöksiä tiedonsaantioikeudesta. Arvioinnissa myös kiinnitettiin huomiota oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §: ään, joka linjaa todistelukiellosta terveydenhuollon ammattihenkilöstöä kohtaan. Tapauksessa KHO: 2025:11 poliisilla ei Korkeimman hallinto-oikeuden linjauksen mukaan ollut oikeutta saada tietoa psykiatrisessa hoitosuhteessa olleen rikoksesta epäillyn henkilön henkilöllisyydestä. Tapauksessa oikeudenkäymiskaaren säännökset asettivat esteet todistelukiellon ja suostumuksen puutteen osalta.

Oikeuskäytännön ja lainsäädännön pohjalta käy ilmi, että poliisia koskevaa lainsäädäntöä arkaluontoisten henkilötietojen käsittelyyn liittyen on kansallisella tasolla runsaasti. Poliisiviranomaisen toimintaa ohjaavat lähtökohtaisesti poliisilain ja poliisin henkilötietolain säännökset. Oikeuskäytännössä huomioon otettiin pääsääntöisesti poliisilain säännösten lisäksi julkisuuslain säännökset, myös oikeudenkäymiskaaren säännökset, joiden painoarvo oli mittava. Poliisin toimivaltuudet ovat suhteellisen laajat, sillä poliisin tehtävänä on kansallisen turvallisuuden ja oikeusjärjestyksen ylläpitäminen. (L 872/2011 1:1 §). Poliisiviranomaisen on kuitenkin toiminnassaan otettava huomioon poliisia suoraan koskevan erityissääntelyn lisäksi EU-tason sääntely (A 679/2016, A 2016/680) sekä muu kansallisen tason sääntely. Käsittelyä terveystietojen osalta niiden ollessa arkaluonteisia henkilötietoja on rajoitettu useilla eri säännöksillä. Oikeutus käsittelylle voidaan antaa, kun kyseessä on erittäin tärkeä ja painava yleinen etu, kuten jonkun hengen tai tervey-

den suojele. Lähtökohtaisesti poliisin tiedonsaantioikeus arkaluonteisiin henkilötietoihin on kielletty. Kuitenkin poliisiviranomaisen oikeus terveystietoihin on sellainen asiointi, joka tulee aina arvioida tapauskohtaisesti.

Toisena tutkimuskysymyksenä arvioitiin, kuinka laajat toimivaltuudet voimassa oleva lainsäädäntö antaa poliisiviranomaiselle käsitellä henkilön terveystietoja. Terveystietojen ollessa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva henkilötieto, ja niissä lähtökohtana on salassa pidettävyys. Tiedonsaantioikeudesta poliisiviranomaisen osalta on säädetty tarkemmin erityissääntelyn avulla. Sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön, Poliisihallituksen, valtion mielisairaaloiden, Suomen psykiatriayhdistyksen sekä Suomen Lääkäriliiton yhteistyössä laadittu ohje antaa tietoa viranomaisille voimassa olevasta lainsäädännöstä ja esimerkkitalanteista tiedon luovuttamisen suhteen. Poliisilain 4 luvun 2 §: n mukaan poliisilla on oikeus tiedonsaantiin tarpeellisten tietojen osalta, salassapitovelvollisuuden estämättä, ellei tiedon antamista tai käyttöä todisteena ole nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. (L 703/2023 4 §; STM 2/2020, 2; L 872/2011, 4:2 §)

Poliisin tiedonsaantioikeudesta terveystietoihin säätää useat eri lait tietosuojalain antamien käsittelyperiaatteiden nojalla. Laeista useat ovat säännösten osalta toisensa kumoavia, kuten poliisilain 4 luvun 2 §: n mukaisen tiedonsaantioikeuden säännökset suhteessa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §: n säännöksiin. Ratkaisussa KHO: 2024:80 arvioitiin, oliko henkilön olinpaikkatieto sairaalassa olosta luovutettavana sellainen, että se olisi vastoin oikeudenkäymiskaaren mukaista todistelukielloa ja toisaalta salassapitosäännösten puitteissa ennalta estettävä asia. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi poliisilain 1 luvun 1 §: n 2 momentin perusteella, että poliisille laissa säädetty lakisääteinen tehtävä oli sellainen, joka oikeutti saada tiedoksi olinpaikkatiedon erittäin painavan ja tärkeän yleisen edun nojalla. Lakeja täsmentämään on luotu ohjeita ministeriön tasolta, kuten aiemmin mainittu Sosiaali- ja terveysministeriön ohje koskien poliisin ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön välistä tiedonvaihtoa. (L 872/2011 1:1 §: 4:2 §; L 4/1734 17:14 §; KHO: 2024:80; STM 2/2020, 2)

Toistaiseksi nykyisen tiedon valossa lakien ja asetusten sekä voimassa olevan oikeuskäytännön pohjalta laaditut valtion tason ohjeistukset ovat lainsäädännön ohella tehokkain menetelmä sujuvoittamaan viranomaisten, tässä tapauksessa poliisin tiedonsaantioikeutta, toisaalta myös tiedonvaihto-oikeutta. Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston ylijohtaja Pekka Nurmi on arvioinut vuonna 2010 julkaistussa tutkimuksessa, että uusien säännösten sijasta nykyisten voimassa olevien säännösten tarkastelu ja täsmentäminen on tehokkaampaa kuin uusien lakien säätäminen. Tähän periaatteeseen keskittyy myös sisäministeriön lainsäädäntöhanke poliisilain 4 ja 7 luvun sekä poliisin henkilötietolain 3 ja 4 luvun säännösten muuttamiseksi. (Nurmi J. Talan teoksessa 2010, 4; SM046:00/2023, 2)

Terveystiedot luetaan yksityisyyden suojan ydinalueelle. Yksityiselämän suoja on perustuslaillinen oikeus, joka lainsäätäjän tulee turvata säädettäessä henkilötietojen suojasta. Kysymykseen siitä, milloin poliisi tarvitsee ja toisaalta on oikeutettu saamaan terveystietoja tietoonsa esitutinnan ja muiden oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä ylläpitävien tehtävien turvaamiseksi, ei voida antaa yksiselitteistä vastausta. Kokonaisuudessaan tulee arvioida, onko henkilön terveystieto kriittinen kokonaiskuvan kannalta vai koskeeko tiedonsaanti vain yksittäistä tutkintaintoa osana isompaa kokonaisuutta. (Tiura-Virta & Kurvinen, 2023, 727; Korpisaari, Pitkänen, Warma-Lehtinen, 2018, 6; Kauppi 2007, 55)

Yhteenvedona voidaan todeta, että poliisin tiedonsaantioikeus terveystietoihin sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta on sellainen asiointi, jossa tulee aina arvioida tapauskohtaisesti, kumman viranomaistahon intressit ovat yhteiskunnallisen edun kannalta painavampia ja tärkeämpiä. Esimerkiksi Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO: 2024:80 tiedonsaantiperusteeksi nousut ”erittäin painava ja tärkeä yleinen etu” voidaan nähdä väljänä oikeusnormina, joka luo joustavuutta lain tulkinnassa, toisaalta myös tulkinnan varaisuutta. Tärkeää on kiinnittää tapauskohtaisesti arvioinnissa huomiota perusoikeusjärjestelmän tarkkarajaisuuteen perusoikeuksiin puuttumisen suhteen. (Kauppi 2007, 54–56; KHO: 2024:80; Kulla J. Talan teoksessa 2010, 15–16)

5.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimus käsitteli poliisia koskevaa erityissääntelyä terveystietojen osalta tiedok-sisaanti- ja tiedonvaihto-oikeudesta. Aihe on ajankohtainen, sillä poliisia koskevaa erityissääntelyä, kuten poliisin henkilötietolakia (L 616/2019) sekä poliisilakia (L 872/2011) tarkastellaan parhaillaan sisäministeriössä hankkeen muodossa lakien muuttamiseksi. Koska hanke on vielä kesken, esitän jatkotutkimusehdotukseksi toisen sisäministeriön merkittävään meneillään olevan hankkeen tavoitteita. Sisäministeriössä on meneillään toinen hanke, joka tähtää perustuslain 10 §: n muuttamiseksi kotirauhan osalta, jotta poliisin suorittama rikostiedustelu olisi suhteessa EU:n lainsäädäntöön huomioiden muuttuva yhteiskunta. (SM047:00/2023, 2)

Jatkotutkimusehdotus on poliisia koskevan erityissääntelyn periaatteet suhteessa perustuslain 10 §: ään. Tutkimuksessa voisi tarkastella lakimuutostarpeita ja arvioida mahdollisten muutosten vaikutuksia poliisiviranomaisen toimintaan. Tutkimuskysymykset voisivat olla, kuinka voimassa oleva erityissääntely rajoittaa poliisin suorittamaa rikostiedustelua ja kuinka perustuslain 10 §: n mukauttaminen EU-lainsäädännön tarpeisiin sujuvoittaisi poliisin rikostiedustelua. Hankkeelle yhteistä poliisilain ja poliisin henkilötietolain muuttamiseksi tähtäävän hankkeen kanssa on se asiointila, että molemmat pyrkivät toteuttamaan Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteita tietosuojan norminpurun osalta. Molemmilla hankkeilla on toteutuessaan kriittinen vaikutus kansalaisen yksityiselämän suojaan.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatiman ohjeen mukaan hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa luotettavuutta, rehellisyyttä, arvostusta ja vastuunkantoa. Tutkimuksen laadusta huolehditaan sen koko elinkaaren ajan. Tämä tutkimus on laadittu noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen alussa on esitelty tietopohja tälle tutkimukselle, mikä perustuu luotettaviin, oikeudellisiin lähteisiin.

Kaikki materiaali on yhteensopivaa käsiteltävän aiheen kanssa, eikä materiaali perustu sattumanvaraisuuteen missään vaiheessa työtä. Valittuja lähteitä on arvostettu ja niistä on kirjoitettu vastuullisesti ilman plagiointia. Plagioinnilla tarkoitetaan toisen julkituksen tai yksityisesti jakaman tutkimussuunnitelman tai muun artikkelin tai tekstin esittämistä omanaan osana tekstiä. Kyseessä on epäeettinen menettely, joka rikkoo hyvän tieteellisen käytännön periaatteita kokonaisuudessaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, 11; Rautiainen, Kostiainen, Kurki, Soininen, Määttä, 2023)

Tärkeä ja arvostettava asia on myös tutkimuksen huolellinen suunnittelu sekä suunnitelman noudattaminen toteuttaessa suunnitelmaa. Tutkimusta suunniteltaessa tutkimus voi koostua eri vaiheista, joita voivat olla tutkimuskohteen määrittely, aikaisempaan tutkimukseen perehtyminen, materiaalin ja aineiston kerääminen, tutkimuskysymysten määrittely, käsitteiden määrittely sekä havaintojen pelkistäminen ja luokittelu, analyysi sekä tekstin viimeistely. Tutkijat usein palaavat vaiheissa aikaisempaan. Ilmiötä kutsutaan hermeneuttiseksi kehäksi. Tämä tarkoittaa sitä, että ymmärtääkseen kokonaisuutta, tulee ymmärtää tekstin eri elementtejä. (Rautiainen, Kostiainen, Kurki, Soininen, Määttä, 2023)

Tutkimusta tehdessäni laadin ensin aivoriihen opinnäytetyölle, johon kirjoitin ylös ajatuksia, keräsin lähteitä sekä laadin ensimmäisen vedoksen lähdeluettelolle. Tutustuin tarkemmin pohjamateriaaliin, joita olivat oikeusministeriön koordinaatioryhmän väliraportti, sisäministeriön hankkeet sekä voimassa oleva lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö. Tutkimusongelman rajausta tapahtui tutkimuksen sisällysluetteloa ja esittelyosiota kirjoittaessa. Työtä kirjoittaessa palasin usein vaiheissa taaksepäin, mikä auttoi hahmottamaan työn yhtenäisyyttä, kokonaisuuden ylläpitoa sekä huolehtimaan tutkimuksen hyvästä elinkaaresta.

Validiteetti, mitä tutkimus mittaa, ja reliabiliteetti, kuinka toistettava ja johdonmukainen tutkimus on, ovat keskeisiä tutkimuksen luotettavuutta mittaavia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Validiuksen osalta tutkimukseni mittaa oikeuskäy-

tännön näkökulmasta tutkimusongelmaa, mikä tekee saatavista tuloksista valideja. Tutkimus on myös reliaabeli, sillä todennäköisesti, jos joku toinen henkilö tekisi saman tutkimuksen, saisi hän melko suurella varmuudella vastaavanlaisia tuloksia.

Tutkimuksen luotettavuuden mittaamiseen ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta. Tutkimusta arvioitaessa kokonaisuutena täytyy arvioida tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta, tutkijan sitoutumista tutkimukseen sekä aineiston keruun menetelmiä. Myös tutkimuksen kesto ja siitä raportointi ovat elementtejä, jotka vaikuttavat siihen, voidaanko tutkimusta pitää luotettavana. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Pidän tutkimusta luotettavana, sillä tutkimuksen kohteena olivat voimassa oleva oikeuskäytäntö ja lainsäädäntö sekä tietosuojan merkitys terveystietojen käsittelyssä poliisiviranomaisen toiminnassa, mikä on aiheena myös ajankohtainen, sillä Orpon hallitusohjelman tavoitteena on tietosuojaan tehtävät muutokset viranomaisten tiedonvaihdon sujuvoittamiseksi. (Oikeusministeriö 2024:25, 8). Tutkimusta tehtiin kahden tutkimuskysymyksen perusteella, joihin saatiin pätevät vastaukset. Aineistona vastauksiin toimi voimassa oleva lainsäädäntö, kirjallisuus, oikeuskirjallisuus, oikeuskäytäntö, viranomaisten toimintaohjeet sekä tieteelliset julkaisut.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa sillä, että tutkimusprosessi on julkinen, siitä raportoidaan yksityiskohtaisesti ja sitä tarkastelee kriittisesti puolueetomat, asiantuntevat osapuolet. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Vaikka opinnäytetyön prosessi ei ole julkista tietoa, opinnäytetyö itsessään on julkinen teos. Opinnäytetyötä pidetään viranomaisen julkisena perustuslaissa määriteltynä julkinen asiakirja, ellei muutoin ole erikseen säädetty, sillä opinnäytetyö on edellytys tutkinnon loppuun saattamiselle. (Oulun yliopisto, 2025; L 731/1999 12 §). Opinnäytetyötä valvoo nimetty opinnäytetyön ohjaava opettaja, joka osaltaan huolehtii opinnäytetyön laadullisesta sisällöstä.

Tutkimuksen ideoinnissa ja kirjoitustyön helpottamiseksi on hyödynnetty tekoälyä. Chat GPT-sovelluksen avulla ideoitiin osa kappaleiden rungoista. Kuitenkin

muotoilu toteutettiin lopulta täysin omana, eikä tekoälyn tarjoamia kappalerun-koja tai lähteitä hyödynnetty sellaisenaan, vaan oikeuslähteet ja kirjallisuus mui-den muassa etsittiin itse. Myös tiivistelmän englanninkielinen osuus toteutettiin siten, että syötin suomenkielisen tiivistelmän tekoälysovellukseen, joka antoi mi-nulle englanninkielisen käännöksen. Kuitenkin huomasin kielioppivirheitä kää-nöksessä, joten olen muotoillut englanninkielisen tiivistelmän itse uusiksi.

Tekoälyn käytön funktiona oli helpottaa omaa ajatustyötä. Toisaalta tekoälyn käyttö oli oppimisprosessi, joka kehitti kriittistä ajattelua. Keskeisenä havaintona tekoälyn käytössä nousi esiin se fakta, ettei tekoälyä tule tulkita puolueettomasti. Tekoälyä kokonaisuudessaan on käytetty Vaasan ammattikorkeakoulun laatimien ohjeiden mukaisesti oppimisen syventämiseen sekä ideointiin. Tutkimuksen teki-jänä olen itse vastuussa tekoälyn vastuullisesta käytöstä korkeakoulun ohjeiden mukaisesti. Vakuutan tässä työssä käyttämäni lähteet ja aineiston itse tuotetuksi, etsityksi ja oikeelliseksi. (Vaasan ammattikorkeakoulu 2023)

5.4 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö toteutettiin oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuk-sena. Tutkimuksen lainopillisuus ilmenee siinä, että tutkimusta toteutettiin voi-massa olevan lainsäädännön ja muiden oikeusnormien puitteissa, jotka liittyivät tutkimuksen aiheeseen. Tutkimusmetodina käytettiin tekstianalyysia eli sisällö-nerittelyä, sillä työn lähteiden pohjan muodosti vahvasti voimassa olevat oikeus-normit. Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta käytettiin tutkimusmenetelmänä, jotta saatiin mahdollisimman kokonaisvaltainen ymmärrys lainsäädännön nykyti-lasta koskien terveystietojen käsittelyä poliisiviranomaisessa. Opinnäytetyötä olisi voinut toteuttaa myös osin määrällisenä tutkimuksena, esimerkiksi haastattelujen ja tietopyyntöjen muodossa. Katsoin kuitenkin saatavilla olevan materiaalin ole-van riittävä tämän aihepiirin tutkimiseen.

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää poliisia koskevan erityissääntelyn tila oikeu-desta päästä henkilön terveystietoihin erityissääntelyn tarjoamien rajoitteiden

mahdollinen sallivuus terveystietojen käsittelylle. Aihe valikoitui minulle syyskuussa 2024, kun valtioneuvoston verkkosivuilta löysin tiedotteita ja asiakirjamateriaalia koskien aihepiiriä. Tietosuoja on ollut itselleni jo toisesta opiskeluvuodesta lähtien suuri mielenkiinnon kohde oikeustieteen alalla, joten aihepiirin valinta opinnäytetyöksi oli looginen.

Itsessään kirjoitusprosessi alkoi marraskuun lopussa 2024. Suunnitelma oli kunnianhimoinen, sillä arvioin saavani työn palautukseen maaliskuun 2025 loppuun mennessä. Olen kuitenkin pysynyt hyvin aikataulussa olosuhteisiin nähden, sillä työ olisi hyvin voinut kestää pidempäänkin. Kokonaisuudessaan työtä on ollut ilo kirjoittaa, sillä aihe kiinnostaa minua ja aiheen ollessa relevantti, materiaalin etsiminen on ollut suhteellisen helppoa. Eniten haastetta on tuottanut uutuuden tuominen tehtyihin havaintoihin sekä aiheen rajaaminen, sillä aihepiiri on laaja. Myös analyysiosiossa sopivan materiaalin etsintä tuotti vaikeuksia, kun opinnäytetyön viimeistelystä tuli kunnianhimoista.

Vielä on aikaista sanoa, mitä esimerkiksi mahdolliset lakimuutokset tuovat mukanaan tietosuojan konkreettisesti tullessaan voimaan. Toisaalta on myös mielenkiintoista nähdä, mitä kaikkia digitalisaation muutoksia erityisten henkilötietoryhmien suojan resilienssi on valmis kantamaan muuttuvassa yhteiskunnassa. Olisi mielenkiintoista päästä tutkimaan aihetta työelämässä. Olen oppinut valtavasti uutta tämän prosessin aikana tiedonsaanti- ja tiedonvaihto-oikeudesta sekä tietosuojasta kokonaisuudessaan, ja opittua tietoa olisi hienoa päästä soveltamaan tulevaisuudessa käytännön työssä.

LÄHTEET

A 2016/679. Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus. EUR-Lex. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>

A 2016/680. Tietosuojadirektiivi. EUR-Lex. Noudettu 3.2.2025 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0680>

Alasuutari, P. (2019). Laadullinen tutkimus 2.0. Noudettu 24.11.2024.

Edilex. (2023). Vierashuoneessa HTM, projektitutkija Helinä Tiuranen-Virta: Poliisin tiedonsaantioikeuksien sääntelyssä tulisi omaksua uudet systemaattiset lähtökohdat. Asiantuntija-artikkeli. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta https://www.edilex.fi/uutiset/82852?utm_source=chatgpt.com

Euroopan unionin perusoikeuskirja. EUR-Lex. Viimeksi päivitetty 26.10.2012. Noudettu 14.12.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>

European Data Protection Board (EDPB). (n.d.). Rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä. EU:n virallinen verkkosivu. Noudettu 29.12.2024 osoitteesta https://www.edpb.europa.eu/sme-data-protection-guide/data-controller-data-processor_fi

Hanninen, M., Laine, E., Rantala, K., Rusi, M., Varhela, M. (2017). Henkilötietojen käsittely: EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset. Kauppakamari. Noudettu 29.12.2024 osoitteesta [https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.puv.fi/ammattikirjasto/teos/henkilotietojen_kasittely#kohta:6.\(\(20\)Tietojen\(\(20\)k\(\(e4\)sitte-lyn\(\(20\)yleiset\(\(20\)periaatteet\(:6.1\(\(20\)Tietosuojaperiaatteet](https://kauppakamaritieto-fi.ezproxy.puv.fi/ammattikirjasto/teos/henkilotietojen_kasittely#kohta:6.((20)Tietojen((20)k((e4)sitte-lyn((20)yleiset((20)periaatteet(:6.1((20)Tietosuojaperiaatteet)

HE 9/2018, vp. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi. Eduskunta. Noudettu 29.12.2024 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_9+2018.pdf

HE 16/2024, vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §: n sekä lastensuojelulain 27 ja 41 §: n muuttamisesta Eduskunta. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_16+2024.pdf

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. (2023). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023. Noudettu 1.2.2025 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Kanta.fi. (2024). Mitä Kanta-palvelut ovat? Viimeksi päivitetty 24.9.2024. Noudettu 11.2.2025 osoitteesta <https://www.kanta.fi/mita-kanta-palvelut-ovat>

Kanta.fi. (2023). Rekisteröidyn oikeudet. Viimeksi päivitetty 20.12.2023. Noudettu 11.2.2025 osoitteesta <https://www.kanta.fi/rekisteroidyn-oikeudet>

Kauppi, A. (2007). Potilastiedot ja poliisin tiedonhankinta: tutkimus terveydenhuollon luottamuksellisuuden suojan ja potilaan yksityisyyden suojan suhteesta poliisin potilastietoihin kohdistuviin tiedonhankintavaltuuksiin. Väitöskirja. Alma Talent-verkkokirjahylly. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta <https://tritonia.finna.fi/vamk/Record/tria.361688?sid=4931668952>

KHO: 2024:80. Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös. Noudettu 31.1.2025 osoitteesta <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1716454211179.html>

KHO: 2025:11. Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätös. Noudettu 4.2.2025 osoitteesta <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/ennakkopaatokset/1737696666106.html>

Korpisaari, P., Pitkänen, O., Warmo-Lehtinen, E. (2018). Uusi tietosuojalainsäädäntö. Alma Talent. Noudettu 24.11.2024.

Krakau, T., Haapalehto, S. (2020). Tietopyynnöt ja henkilötietojen luovuttaminen: opas julkisuuslain mukaisten tietopyyntöjen ja tietosuoja-asetuksen mukaisten henkilötietojen tarkastuspyyntöjen käsittelyyn sekä muihin tietojen luovutuksiin. Alma Talent Oy. Lakimiesliiton kustannus. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta <https://tritonias.finna.fi/vamk/Record/tria.380027?sid=4924190544>

Kulla, H. (2010). Sääntelytarkkuus julkisoikeudessa, erityisesti hallinto-oikeudessa. Teoksessa: Sääntelytarkkuuden ongelmia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. Toim. Jyrki Tala. Noudettu 19.2.2025 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/3ac86416-a17b-4119-a849-c7c33ce27cdb/content>

Laturi-opas: opinnäytetyön julkisuus. Oulun yliopisto. Viimeksi päivitetty 28.1.2025. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta <https://libguides oulu.fi/laturiopas/te-kijanoikeudet>

L 805/2011. Esitutkintalaki. Finlex. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

L 434/2003. Hallintolaki. Finlex. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

L 571/2016. Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asiainnin tukipalveluista. Finlex. Noudettu 24.1.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160571>

L 616/2019. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Finlex. Noudettu 21.1.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190616>

L 1054/2018. Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Finlex. Noudettu 22.1.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181054>

L 74/1918. Laki Korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Finlex. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1918/19180074005>

L 785/1992. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Finlex. Noudettu 3.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L2P6>

L 703/2023. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä. Finlex. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230703>

L 559/1994. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Finlex. Noudettu 15.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559#L3P17>

L 621/1999. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Finlex. Noudettu 29.12.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L1P3>

L 4/1731. Oikeudenkäymiskaari. Finlex. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#L17P14>

L 731/1999. Suomen perustuslaki. Finlex. Noudettu 24.11.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 1227/2016. Tartuntatautilaki. Noudettu 3.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161227#L2P10>

L 1050/2018. Tietosuojalaki. Finlex. Noudettu 20.11.2024 ja 29.12.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050#L2P4>

L 1552/2011. Valmiuslaki. Finlex. Noudettu 24.1.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552#O3L18P125>

Nurmi, P. (2010). Sääntelytarkkuus lain valmistelun haasteena. Teoksessa: Sääntelytarkkuuden ongelmia. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. Toim.

Jyrki Tala. Noudettu 19.2.2025 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/3ac86416-a17b-4119-a849-c7c33ce27cdb/content>

Oikeusministeriö. (n.d.). Perustuslaki. Noudettu 14.12.2024 osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/perustuslaki>

Oikeusministeriö. (2024). Tietosuojalain kokonaisuudistus – koordinaatioryhmän väliraportti. Noudettu 20.11.2024 osoitteesta https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/33242.pdf

Sisäministeriö. (2023). Asettamispäätös SM046:00/2023 - Lainsäädäntöhanke poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Noudettu 31.1.2025 osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8ea0c85c-8e3b-4d41-8252-679acae23d6b/f5882020-24ca-434f-b4a2-dc86422f1072/ASETTAMISPAA-TOS_20230925054949.PDF

Sisäministeriö. (2023). Asettamispäätös SM047:00/2023 - Lainsäädäntöhanke poliisin rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Noudettu 31.1.2025 osoitteesta https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6b84297a-e2a7-4488-91a0-34183586b65d/1dd9e5dc-d651-4249-b231-ffa4fadf05e9/ASETTAMISPAATOS_20230925061010.PDF

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020). Ohje terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon. Julkaisuarkisto Valto. Noudettu 2.2.2025 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162048>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (n.d.). Potilaan oikeudet. Noudettu 14.1.2025 osoitteesta <https://stm.fi/potilaan-oikeudet>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Noudettu 4.2.2025.

Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d.). Erityisten henkilötietoryhmien käsittely. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/erityisten-henkilotietoryhmien-kasittely>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d.). Mikä on toimivaltainen viranomainen? Noudettu 29.12.2024 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/mika-on-toimivaltainen-viranomainen>

Tietosuojavaltuutetun toimiston työjärjestys. (2023). Finlex. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/>

Tiura-Virta, H., Kurvinen, E. (2023). Poliisin oikeus saada henkilöllisyystietoja selvittäessä rikosta. Lakimies 5/2023. Asiantuntija-artikkeli. Noudettu 7.2.2025 osoitteesta <https://journal.fi/lakimies/article/download/128503/85735/302882>

Vaasan ammattikorkeakoulu. (2023). Vaasan ammattikorkeakoulun lähtökohdat AI-pedagogiikkaan. Viimeksi päivitetty 3.2.2023. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta https://vamk.libguides.com/ld.php?content_id=34874202

Valtioneuvosto. (2023). Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Julkaisuarkisto Valto. Noudettu 24.11.2024 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

Rautiainen, P., Kostianen, A., Kurki, V., Soininen, N. & Määttä, T. (2023). Oikeus ja sen tutkiminen. Tritonia VAMK verkkokirjasto. Noudettu 24.11.2024 osoitteesta <https://tritonias.finna.fi/vamk/Record/tria.383504?sid=4873597341>